

การศึกษาหลักคำสอนในการละการยึดติดวัตถุนิยมเชิงพุทธบูรณาการ
A Study of the teaching on Material Non-Attachment in the
Intergraded Buddhist Perspective

วณวรชา พินิจโรคากร
Navaracha Pinitlokakorn^๑
วีระชาติ นิมอนงค์
Veerachart Nimanong^๒

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของคณาจารย์เรื่อง “การศึกษาหลักคำสอนในการละการยึดติดวัตถุนิยมเชิงพุทธบูรณาการ” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการบูรณาการหลักคำสอนในการละการยึดติดวัตถุนิยมเชิงพุทธบูรณาการกับสังคมไทย งานวิจัยฉบับนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการรวบรวมและศึกษาข้อมูลจากพระไตรปิฎกและการค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้ในการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูล เรียบเรียง และนำเสนอผลการวิจัยตามลำดับ

ผลการวิจัย พบว่า วัตถุ หากมองโดยภาพรวมแล้วเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นสำหรับการดำเนินชีวิตของมนุษย์เป็นอย่างมาก แต่การใช้สอยวัตถุแต่ละอย่างนั้นจะต้องทำอย่างมีสติ ด้วยเพราะการใช้วัตถุอย่างขาดสตินั้นจะส่งผลให้เกิดโทษในด้านต่างๆ โดยเฉพาะปัญหาของการยึดติดที่จะทำให้ส่งผลกระทบต่อทางจิตใจเป็นอย่างมาก ดังนั้นการละการยึดติดวัตถุจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่ควรจะทำให้ได้ ดังนั้นการนำหลักธรรมมาบูรณาการจึงเป็นทางเลือกหลักเพื่อให้สามารถละวัตถุนิยมได้ จากการศึกษาทำให้ทราบถึงแนวทาง ดังต่อไปนี้ (๑) บูรณาการการละการยึดติดวัตถุด้วยการใช้หลักสติในการบริโภค (๒) บูรณาการการละการยึดติดวัตถุโดยการจัดการวัตถุ (๓) บูรณาการโดยการพิจารณาความเป็นอนิจจังลักษณะหรืออนัตตา (๔) บูรณาการการละการโดยการพิจารณาคุณและโทษของวัตถุ (๕) บูรณาการการละการยึดติดวัตถุด้วยการควบคุมเชิงสังคม เพราะสังคมเป็นตัวกระตุ้นหลักในการเกิดการวัดคุณค่าของคนจากวัตถุ

คำสำคัญ : การละการยึดติด วัตถุนิยม บูรณาการ

---

^๑ สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Buddhist Studies, Graduate School, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

^๒ มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ Faculty of Humanities
and Social Sciences Assumption University

Abstract

This article is part of the dissertation. " A Study of the teaching on Material Non-Attachment in the Intergraded Buddhist Perspective." This research is qualitative research, which uses the method of gathering and studying information from the Tipitaka, and researching documents and research (Documentary Research) to analyze data. Compiled data And present the results in chronological order.

The research findings can be concluded that material possession has long been deemed necessary in society. As society develops, other ethical values are added to materials to measure the standard of living. At present, people give more importance to material possession as an indicator of social status and a tool for well-being. Using material have to concern about consciousness: if not it will be lean to many disadvantages in the future. For instance, In some cases can cause anxiety, depressive disorder or suicide. Therefore, adapting the Buddhist's teaching and intergraded with attachment in material should be the best way to help this problem. The guideline for integrating are: (1) intergraded with consciousness to control the consumption (2) intergraded to manage objects (3) integrating by look into the three marks of existence to understand the nature of objects circle (4) integration the attachment by considering pros and cons (5) controlling the society by limiting to persuade requirement.

Keywords : Non-attachment, Materialist, Intergraded

๑. บทนำ

ในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ไม่ว่าจะเป็นยุคสมัยใดก็ตาม ต่างก็มีความจำเป็นที่จะต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับภารกิจชีวิต เพื่อใช้เป็นปัจจัยหลักในการดำรงชีวิต ดังนั้นวัตถุประสงค์จึงถือว่าเป็นสิ่งที่มีความสำคัญกับมนุษย์เป็นอย่างมาก และมนุษย์เองยังมีความเข้าใจว่าวัตถุประสงค์เหล่านั้นเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตตนและเข้าใจว่าหากไม่มีวัตถุประสงค์เหล่านั้นตนจะไม่สามารถมีชีวิตอยู่ได้ ที่สำคัญยิ่งไปกว่านั้นมนุษย์ได้อาศัยวัตถุประสงค์ในการสร้างอารยธรรมและความยิ่งใหญ่ให้กับตนเองและสังคมจนกลายเป็นความเข้าใจว่าวัตถุประสงค์นั่นเองที่เป็นบ่อเกิดของสรรพสิ่ง นอกจากวัตถุประสงค์แล้วสิ่งที่ไม่ใช่วัตถุประสงค์และไม่สามารถจับต้องได้สิ่งนั้นถือว่าเป็นสิ่งไม่มีอยู่จริง^๓ ซึ่งในแง่ของปรัชญาได้เรียกทฤษฎีเช่นนี้ว่า แนวคิดแบบวัตถุนิยม ซึ่งลัทธิวัตถุนิยมมีความหมายอยู่ ๒ ประการ คือ (๑) ด้านอภิปรัชญา หมายถึง ทฤษฎีที่ว่า สสารหรือพลังงานเป็นเครื่องกำหนด ลักษณะพื้นฐานของสิ่งและเหตุการณ์ทั้งหลาย แต่สสารเท่านั้นเป็นภาวะที่มีอยู่จริง สิ่งอื่นไม่เชื่อว่ามีอยู่จริง เช่น จิตหรือความคิด เป็นต้น (๒) ด้านจริยศาสตร์ หมายถึง แนวคิดที่ว่าทรัพย์สินเงินทอง อำนาจ และสิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ นั้นเป็นสิ่งสำคัญ เพราะอำนวยความสะดวกสูงสุดให้กับชีวิตของตนได้ และหากแนวคิดเรื่องวัตถุนิยมเข้ามาสู่สังคมและวิถีชีวิตมนุษย์มากจนเกินไปย่อมมีผลทำให้ศีลธรรมอันงามของมนุษย์เสื่อมถอยลง^๔

แนวคิดแบบวัตถุนิยมนี้ปรากฏทั้งในปรัชญาฝ่ายตะวันตกและตะวันออก นักปรัชญาตะวันตกที่สำคัญ เช่น ธาเลส (Thales) ,คาร์ล มาร์กซ์(Karl Marx) หรือ เอพิคคิวรัส (Epicurus) เป็นต้น ที่เห็นว่าสรรพสิ่งมีอยู่และวัตถุประสงค์หรือสสารเพียงสิ่งเดียวเท่านั้นที่สามารถสร้างความสุขให้กับมนุษย์ได้ สิ่งอื่นที่ไม่ใช่สสาร ถือว่าเป็นสิ่งที่ไม่มีความจริง ส่วนในปรัชญาตะวันออก มีกลุ่มที่สนับสนุนเรื่องของวัตถุนิยม ได้แก่ กลุ่มปรัชญาจรรยาหรือลัทธิโลกาปัตย์ของอินเดีย ที่มีความเห็นว่า สรรพสิ่งมีหรือเกิดขึ้นมาได้เพราะเกิดจากการรวมตัวของธาตุ ๔ คือ ดิน น้ำ ลม ไฟ อย่างเหมาะสมเท่านั้น เมื่อธาตุเหล่านั้นแตกสลายไปทุกสิ่งจะสูญสิ้นไม่มีอะไรเหลือ^๕

สำหรับสังคมโดยทั่วไปแล้วได้มีความคุ้นเคยกับการพึ่งพาวัตถุประสงค์ที่ต้องกิน ต้องดื่ม เสพ เสวยความสุขทางผัสสะหรือทางกายจนหลงคิดว่า การได้ครอบครองวัตถุ เช่น ทรัพย์สิน เงินทอง บ้านรถหรือสิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ นั้นถือว่าเป็นสิ่งที่ดี เมื่อเป็นเช่นนั้นก็พยายามทุกวิถีทางที่จะรวบรวมวัตถุให้มีเหนือคนอื่น เมื่อได้มาจึงทำให้เกิดความหวงแหนและยึดติดและ

^๓ กลุ่มเพื่อนพ้องในยุโรป ผู้แปล **รากฐานปรัชญาวัตถุนิยม** จอร์จ โปริแซร์ แต่ง, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์กอไผ่ ๒๕๒๓), หน้า ๑๐๑-๑๐๗.

^๔ อติศักดิ์ ทองบุญ **คู่มืออภิปรัชญา**, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๕๖), หน้า ๑๑๙-๑๒๐.

^๕ Jadunath Sinha, **History of Indian Philosophy Vol. I**, (India : Sinha Publishing House), pp. 229-275. **งานวิจัย** ของประเสริฐ, **ปรัชญาประยุกต์ชุดอินเดีย**, (กรุงเทพมหานคร: เกษมบรรณกิจ ๒๕๑๔), หน้า ๖๔-๖๕.

พยายามที่จะแสวงหา ยื้อแย่งเอาทรัพยากรต่างๆ มาไว้ในครอบครองอย่างบ้าคลั่ง โดยไม่สนใจถึงวิธีการที่จะได้สิ่งที่ต้องการนั้นมาครอบครอง เมื่อเป็นเช่นนั้น สังคมมนุษย์จึงเกิดภาวะของการเอา ไรต์เอาเปรียบและส่งผลให้เห็นคุณค่าของวัตถุมากกว่าคุณค่าทางจิตใจ แต่เมื่อไม่สามารถที่จะ ครอบครอง ดูแลรักษา หรือแสวงหามาได้แล้วจึงส่งผลให้เกิดความเศร้า ความโหยหา ความอิจฉา ทุนทุราย หรือ หนักที่สุดคือการรับสภาพของความเป็นจริงไม่ได้จนทำให้ฆ่าตัวตายในที่สุด ดังที่ ปรากฏเป็นข่าวในสังคมของชาวตะวันตกหลายประเทศที่เจริญแล้วที่มีอัตราการฆ่าตัวตายต่อปี ค่อนข้างสูง ซึ่งส่วนใหญ่แล้วมีสาเหตุมาจากความผิดหวัง ความล้มเหลว หรือประสบปัญหา ทางด้านการเงิน เป็นส่วนใหญ่

สำหรับปัญหาที่เกิดจากการอยู่ในสังคมวัตถุนิยมหรือการเป็นผู้นิยมวัตถุนั้น ปัจจุบันได้มีความพยายามที่จะแก้ไขปัญหาของการเกิดภาวะการยึดติดวัตถุของสังคมด้วยกัน หลายวิธี เช่น การแก้ไขในทางวิทยาศาสตร์ด้วยการพยายามที่จะชี้ให้สังคมเห็นว่า ผลของการ พยายามสร้างความเจริญให้กับโลกวัตถุในมิติต่างๆ เช่น ที่อยู่อาศัย เทคโนโลยี การสร้างสรรค์ สิ่งประดิษฐ์ต่างๆ ในโลกยุคใหม่นั้น ได้ก่อให้เกิดผลกระทบกับสังคมโดยรวมค่อนข้างมาก เช่น สภาวะเรือนกระจก เป็นต้น ดังนั้น จึงมีความจำเป็นที่จะต้องแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วยการพยายามใช้ พลังงานทดแทนและพยายามนำสิ่งของที่ใช้แล้วมารีไซเคิล (Recycle) เพื่อทดแทนการผลิตใหม่ เนื่องจากการผลิตซ้ำนั้นจะสามารถลดการทำลายทรัพยากรได้ในระดับหนึ่ง เช่น กระดาษ ขวด แก้ว พลาสติกต่างๆ ฯลฯ ในด้านจิตวิทยาสังคมไม่เล็งเห็นถึงปัญหาเหล่านั้นด้วยเช่นกัน จึง พยายามแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยการเพิ่มการประชาสัมพันธ์ในเรื่องของการลดพลังงานของชาติและมีการ สร้างค่านิยมที่ไม่ส่งผลกระทบท่อสิ่งแวดล้อม เช่น การงดใส่เสื้อที่ทำจากขนสัตว์ การลดการใช้ กระจกพลาสติกในห้างสรรพสินค้า โดยการรณรงค์ให้ใช้ถุงผ้าทดแทน หรือ การมีนโยบายในการลด การใช้สิ่งของฟุ่มเฟือยที่มีราคาแพง โดยการรณรงค์ให้ใช้ของที่ผลิตขึ้นเองที่เรียกว่า Handmade หรือ DIY (Do it yourself) เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตามการรณรงค์ที่เกิดขึ้นนั้นเป็นเพียงกิจกรรม ระยะสั้นเท่านั้น เนื่องจิตใต้สำนึกของมนุษย์ในยุคสมัยนี้คำนึงถึงเพียงความง่ายและความ สะดวกสบายเป็นหลัก การทำอะไรที่ได้มาด้วยความยากลำบากจึงเป็นสิ่งที่ยากต่อการ ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ดังนั้นการพยายามต่างๆจึงไม่สามารถที่จะทำให้ประสบผลสำเร็จในระยะ ยาวได้ ค่านิยมของการยึดติดในวัตถุจึงยากนักที่จะแก้ไขและปรับให้สังคมอยู่ในจุดที่ไม่จำเป็นที่ จะต้องให้คุณค่าหรือสถานะทางสังคมผ่านการใช้วัตถุ หรือรสนิยมในการบริโภคได้ ยิ่งไปกว่า นั้นหลักเศรษฐศาสตร์ที่ว่าด้วย กฎของอุปสงค์ อุปทาน ยังเป็นตัวกระตุ้นให้มนุษย์เกิดความ ต้องการในการเสพของที่หายาก ราคาแพง รวมถึงการกักตุนวัตถุดิบของต่างๆอีกด้วย ซึ่งปัญหา เหล่านี้เป็นปัญหาของสังคมบริโภคนิยม หรือ สังคมวัตถุนิยม ที่เป็นความยากในการปรับเปลี่ยน พฤติกรรม ทัศนคติ และวิธีการดำเนินของคนในสังคมเหล่านั้นที่จะทำให้เข้าใจว่า การที่จะมีชีวิต ที่ดีได้นั้นจะต้องใช้วัตถุเป็นเครื่องมืออำนวยความสะดวก มีใช้ตกเป็นทาสของวัตถุดิบของเหล่านั้น

หากพิจารณาจากหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาเกี่ยวกับแนวคิดเรื่องวัตถุนิยมจะ พบว่า พระพุทธศาสนามองว่า สรรพสิ่งมีความจริงที่เกิดมาจากการอิงอาศัยกันและกัน ความมีอยู่

ของสรรพสิ่งนั้นไม่ได้มาจากการสร้างของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง แต่เกิดมาจากกระบวนการที่อิงอาศัยกันตามหลักอิทัปปัจจยตา กล่าวคือ “เมื่อสิ่งนี้มี สิ่งนี้จึงมี เมื่อสิ่งนี้ดับ สิ่งนี้จึงดับ”^๖ ในด้านวัตถุ พระพุทธศาสนาเห็นว่า วัตถุนั้นเกิดมาจากเหตุปัจจัยไม่ได้เกิดมาจากสิ่งสูงสุดใดๆ หากพิจารณาวัตถุนิยมเชิงจริยศาสตร์พบว่า พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่ไม่ได้ปฏิเสธโดยตรงว่า วัตถุ เงินทอง หรือสิ่งของทั้งหลายเป็นสิ่งที่ไม่มีค่า แต่พระพุทธศาสนายอมรับว่าชีวิตมนุษย์เราจะต้องพึ่งพาวัตถุในบางส่วนแต่ไม่ใช่ทั้งหมด เช่น ในระดับโลกียะ พระพุทธศาสนาสอนให้แสวงหาวัตถุ เพื่อความมั่นคงในการดำเนินชีวิตตามแบบชาวโลก เช่น การแสวงหางาน หาเงิน เพื่อสร้างความร่ำรวยให้กับตนเองและครอบครัวได้เพื่อทำให้ชีวิตมีความสุขจากการมีวัตถุนั้นและมุ่งเน้นการได้ความสุขที่เกิดจากการทำงานที่ปราศจากโทษ การดำรงชีวิตเป็นหลักธรรมชั้นศีล คือ สัมมาอาชีวะ การเลี้ยงชีวิตในทางที่ชอบธรรมเป็นสิ่งสำคัญ การงานที่ปราศจากโทษจึงกำหนดเอาที่การกระทำนั้นจะต้องไม่เบียดเบียนตนและคนอื่นให้เดือดร้อน” คือ เมื่อครอบครองวัตถุก็ไม่ควรยึดติดในวัตถุ แต่ควรที่จะนำวัตถุที่ได้หรือที่มีอยู่นั้นไปสร้างบุญสร้างกุศลด้วยการให้ทานแก่ผู้มีศีลหรือผู้ยากไร้เพื่อเป็นการสร้างบุญบารมี เป็นต้น ไม่ควรที่จะมัวมายึดติดอยู่กับวัตถุ เพราะหากยึดติดกับวัตถุแล้วก็จะทำให้เกิดทุกข์ เพราะกลัวว่าจะพลัดพรากหรือสูญเสียสิ่งที่ตนรักไป

พระพุทธศาสนาได้พยายามที่จะสอนให้มนุษย์รู้จักค่าของวัตถุในระดับที่สามารถจะเป็นประโยชน์เกื้อหนุนกับการดำรงชีวิต และแสดงให้เห็นว่าการติดวัตถุนั้นย่อมก่อให้เกิดโทษ เช่น การที่มนุษย์เกิดมาแล้วยึดติดวัตถุ คือทรัพย์สินต่างๆจนไม่มีโอกาสแม้จะได้รับประโยชน์จากวัตถุนั้น กรณีของการเป็นเศรษฐีแต่มีความตระหนี่ถี่เหนียวไม่รู้จักการเสียสละหรือละจากวัตถุนั้นๆ ในแง่จริยศาสตร์พระพุทธองค์ทรงสอนให้บุคคลรู้จักการให้ทาน เพื่อลดละเลิกจากการยึดติดวัตถุ และเพื่อใช้วัตถุเพื่อการสร้างประโยชน์ให้กับคนอื่น และสอนให้คนไม่ยึดติดวัตถุที่ไม่เป็นแก่นสาร ให้หันมาแสวงหาความสุขทางจิตใจที่เป็นแก่นสารมากกว่า ส่วนในแง่ของความจริงเชิงอภิปรัชญา พระพุทธศาสนาถือว่าสรรพสิ่งในโลกนั้นตกอยู่ในกฎไตรลักษณ์คือ ไม่เที่ยง เป็นทุกข์และเป็นอนัตตา ดังนั้น จึงสอนว่าไม่ควรยึดมั่นในความเป็นรูปด้านความสวยงาม ความมั่นคง เพราะสิ่งเหล่านั้นมันไม่เที่ยงแปรผันอยู่ตลอดเวลา และควรหันมาพิจารณาความจริงในเชิงปรากฏการณ์ที่จะสามารถช่วยให้เห็นว่าสรรพสิ่งนั้นมันอิงอาศัยกันเกิดเป็นเพียงกระบวนการสั้นๆ ซึ่งคำสอนเช่นนี้ย่อมทำให้เกิดการละวางจากการยึดมั่นถือมั่นในวัตถุได้ และเห็นว่าในแง่ของปรากฏการณ์พระพุทธศาสนาเห็นว่าวัตถุหรือทรัพย์สินที่สามารถสนองความอยากของมนุษย์นั้นสามารถที่จะก่อให้เกิดโทษกับมนุษย์ในหลายๆด้าน เช่น ด้านการเป็นอยู่หากมนุษย์มีความหลงใหลในวัตถุนั้นใคร่ หมกมุ่นในวัตถุนั้นเขาย่อมไม่อาจที่จะพัฒนาตนเองต่อไปได้ เพราะคนผู้นั้นจะต้องติดและหลงใหลในทรัพย์สินสมบัติจนไม่สามารถจะละวางจากการยึดติดดังกล่าวได้ในที่สุดจนนำไปสู่การเกิดในอบายภูมิ แต่ถ้าหากรู้จักการใช้ทรัพย์สินให้เป็นประโยชน์ด้วย

^๖ ส.นิ. (ไทย) ๑๖/๓๗/๗๙,

^๗ อภ.จตุกก. (ไทย) ๒๑/๖๒/๑๐๕-๑๐๗.

การบริจาคตานแก่ภิกษุผู้มีศีลทรัพย์ที่เขาถืออยู่และใช้ไปเพื่อการสร้างบุญสร้างกุศลนั้นก็ จะก่อให้เกิดความสุขกับเขาในโลกนี้และโลกหน้าได้

จะพบว่าในแง่ของการวางท่าที่ต่อวัตถุ พระพุทธศาสนาได้ยอมรับว่า วัตถุมีความ จำเป็นต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ในระดับของชาวบ้านที่จะต้องมีการแสวงหาด้วยสติปัญญา และอยู่บนพื้นฐานของความเป็นผู้มีศีล คือ การแสวงหาจะต้องไม่ละเมิดต่อวัตถุหรือทรัพย์สิน ของผู้อื่น เพราะหากการแสวงหาทรัพย์หรือวัตถุมาได้ด้วยวิธีการละเมิดของผู้อื่น พระพุทธศาสนา เถรวาทกล่าวว่าเป็นหนทางของความเสื่อมของวัตถุที่ทำได้ และนอกจากนั้น การปฏิบัติต่อวัตถุที่ หามาได้จะต้องเป็นไปตามหลักของการรู้จักประมาณในการใช้วัตถุนั้นไม่ใช่เป็นการใช้อย่าง สิ้นเปลืองและล้างผลาญ และจะต้องมีการพิจารณาหลักการใช้สอยวัตถุนั้นภายใต้กรอบของการ มีสติไม่ฟุ้งเฟ้อ^๘ และไม่ก่อให้เกิดผลต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมในทางที่เสียหาย ซึ่งถือว่าเป็นการ วางท่าที่ต่อวัตถุในแง่ของการพิจารณาให้เห็นถึงตัวที่เป็นคุณค่าแท้และคุณค่าเทียมที่แฝงอยู่ใน วัตถุนั้น ซึ่งจะเป็นการลดความยึดติดในวัตถุหรือหลงในวัตถุลงได้ และเมื่อมีการละวางจากการยึด ติดหรือหลงในวัตถุย่อมจะ (๑) สามารถที่จะใช้สอยวัตถุนั้นได้อย่างคุ้มค่า (๒) ไม่ประมาทในการ ยึดมั่นถือมั่นหรือหลงในการใช้วัตถุอย่างมัวเมาและมีสติ เมื่อมนุษย์วางท่าที่ต่อวัตถุอย่างนั้นก็ย่อม ที่จะได้รับประโยชน์มากกว่าโทษ และมีช่องทางในการพัฒนาตนเองไปสู่การละวางวัตถุไปสู่กา พัฒนาจิตในระดับที่สูงขึ้นไปได้ ดังนั้นสามารถสรุปได้ว่า พระพุทธศาสนาเถรวาทเห็นว่าวัตถุไม่ใช่ เป้าหมายของชีวิตแต่เป็นเพียงเครื่องมือที่จะทำให้ชีวิตสามารถที่จะพัฒนาก้าวหน้าไปได้ จึงสอน ให้มนุษย์ละวางจากการยึดมั่นในวัตถุและอาศัยวัตถุให้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตให้ไปสู่ เป้าหมายสูงสุดเท่านั้น

สังคมไทยในอดีตนั้นเป็นประเทศเกษตรกรรมการค้าดำเนินชีวิตจึงไม่จำเป็นที่จะต้อง ดิ้นรนมากนัก คนในยุคนั้นก็จะมีลักษณะนิสัยอโงออารี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ไม่เห็นแก่ได้ แต่เมื่อ สังคมไทยได้มีพัฒนาการในเรื่องของการรับวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามา การดำเนินชีวิตและวิถีแห่ง ทัศนคติจึงเปลี่ยนไป การวิถีแห่งเกษตรกรรมกลายเป็นสังคมบริโภคนิยม (Consumerism) หรือ สังคมแบบวัตถุนิยม (Materialism) เนื่องจากถูกพัฒนาการทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สมัยใหม่จากตะวันตกในปี พ.ศ.๒๕๐๔ โดยการใช้แผนพัฒนาประเทศเป็นเครื่องมือในการปูทาง ให้วัฒนธรรมตะวันตกให้เข้ามามีอิทธิพลครอบงำคนในประเทศอย่างเต็มตัว จนส่งผลให้ จริยธรรมบริโภคนิยมของไทยมีความเปลี่ยนแปลง อ่อนล้าและเสื่อมถอยจนเกิดภาวะสั่นไหวทาง วัฒนธรรม (Culture Shock) นำไปสู่วิกฤติวัฒนธรรม (Cultural Crisis) จากวิวัฒนาการสังคมตาม

^๘ ขุ.ธิตี. (ไทย) ๒๕/๑๖๕/๒๑๐.

^๙ อง.ทุก. (ไทย) ๒๒/๑๓๒/๑๑๙.

^{๑๐} อง.ตักก. (ไทย)๒๓/๒๒๐/๑๔๗.

กระบวนทัศน์แบบตะวันตก(Western Paradigm)นั้น^{๑๑} ส่งผลให้คนไทยมองว่า วัฒนธรรมเชิงอนุรักษ์ (Conservative Culture) หรือ วัฒนธรรมไทยแบบดั้งเดิมว่าเต็มไปด้วย “มรดกแห่งอดีตและความคับแคบ”^{๑๒} และเชื่อว่าการ “เลียนแบบ” วัฒนธรรมต่างถิ่นเป็นสิ่งที่ดี เป็นสิ่งที่ทันสมัย และเป็นวิธีที่สร้างความเจริญในตนเองมากกว่าวิถีแบบไทยโบราณ จากจุดเริ่มต้นนี้จึงเป็นสาเหตุให้กับสังคมไทยที่มองว่าวัดดูว่ามีคุณค่ามากกว่าคุณค่าทางจิตใจนั่นเอง และเป็นผลทำให้สภาพสังคมไทยเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมจากที่เคยเกื้อกูลกันก็กลายมาเป็นการเอาเปรียบกันและกันมากขึ้น ซึ่งภาวะเช่นนี้คล้ายกับคำกล่าวของมหาตมะ คานธี ที่ได้กล่าวไว้ว่า “สมัยก่อนมนุษย์ถูกทำให้เป็นทาสภายใต้การบีบบังคับร่างกายด้วยอาวุธ ปัจจุบันพวกเขาถูกทำให้เป็นทาสทางชีวิตจิตวิญญาณ แม้แต่เรื่องอาหาร การบริโภค โดยการยั่วยวนใจด้วยเงินตรา และความฟุ้งเฟ้อฟุ่มเฟือยที่ใช้เงินทองซื้อหามาได้”^{๑๓} จะพบว่าปัญหาการยึดติดหรือการมีค่านิยมเกี่ยวกับวัตถุของสังคมไทยปัจจุบันยังไม่มีผู้ศึกษากันมากนัก หากมีก็จะเป็นแต่เพียงการพยายามที่จะเสนอวิธีการแก้ไขปัญหาในรูปแบบของการเสนอแนวทางแก้ไขตามสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นไม่ได้มีการกำหนดนโยบายในการแก้ไขปัญหาอย่างชัดเจน ดังนั้น จึงจะพบว่าสังคมไทยปัจจุบันก็ยังคงประสบกับปัญหาการหลงหรือการยึดติดวัตถุนิยมของผู้คนในสังคมอยู่ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ที่จะศึกษาในประเด็นดังกล่าวโดยการศึกษาแนวทางในการลดการยึดติดในวัตถุตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาแล้วนำมาใช้เป็นแนวทางในการบูรณาการเพื่อหาทางออกสำหรับการแก้ไขปัญหาการยึดติดวัตถุของผู้คนในสังคมไทยได้

๒. ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยการรวบรวมและศึกษาข้อมูลจาก จากพระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา อนุฎีกาและเอกสารงานวิจัยอื่นๆที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งสื่อมวลชนที่เกี่ยวข้อง

^{๑๑} บทความเรื่อง “อเมริกาเปลี่ยน กระบวนทัศน์เปลี่ยน มนุษยชาติเปลี่ยน” ใน ศ. นพ.ประสาน ต่างใจ, หนังสือพิมพ์มติชน, (ฉบับวันที่ ๒๐ กันยายน ๒๕๕๑ หน้า ๔) และดู ดร. ศศิวรรณ กำลั้งสินเสริม, “พุทธกระบวนทัศน์ในการดำเนินชีวิตยุคบริโภคนิยม”, วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐ (เอกสารอัดสำเนา)

^{๑๒} ดร. พัฒนา กิตติอาษา, คนพันธุ์ป๊อป: ตัวตนคนไทยในวัฒนธรรมสมัยนิยม, หน้า ๕๗-๕๕.

^{๑๓} Mahatma Gandhi, End of Development., Andrew Mclaughlin(Edit.), (New Delhi : Asian Educational Service, 1998), P. 28.

๓. คำศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

วัตถุนิยม หมายถึง แนวคิดทางปรัชญา ที่ถือว่ามีเพียงสสารและปรากฏการณ์ของสสารที่เป็นจริงปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นต่างๆ เกิดจากผลผลิตของสสาร วัตถุนิยมหรือสสารนิยม ปรัชญาวัตถุนิยม มีความเชื่อว่าโลกนี้เป็นโลกของวัตถุ (a world of things) วัตถุนิยมอยู่เหนือจิตใจ ปรัชญาสาขานี้จึงให้ความสำคัญกับความสุทางกายที่ได้จากวัตถุมากกว่าความสุทางใจ โดยมีพัฒนาการมาทั้งในส่วนของปรัชญาตะวันตกและปรัชญาตะวันออก

บริโภคนิยม หมายถึง ทักษะที่ว่าความสุขเกิดจากการเสพบริโภควัตถุ

วัฒนธรรมบริโภค หมายถึง กระบวนการทางสังคมในการบริโภคเพื่อการดำรงชีวิตและดำเนินชีวิตประจำวัน ซึ่งเชื่อมโยงความคิด ความเชื่อ คุณค่า ค่านิยม ธรรมเนียมของสังคม

วัตถุนิยมเชิงอภิปรัชญา หมายถึง ทรรศนะที่ว่า สสารหรือพลังงานเป็นเรื่องกำหนด ลักษณะพื้นฐานของสิ่งและเหตุการณ์ทั้งหลาย แต่สสารเท่านั้นเป็นภาวะที่มีอยู่จริง สิ่งอื่นไม่เชื่อว่ามีอยู่จริง เช่น จิตหรือความคิด เป็นต้น

วัตถุนิยมเชิงจริยศาสตร์ หมายถึง ทรรศนะที่ว่า ทรัพย์สินเงินทอง อำนาจและสิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ นั้น เป็นสิ่งที่สำคัญ เพราะอำนวยความสะดวกสูงสุดให้กับชีวิตของตนได้และหากแนวคิดเรื่องวัตถุนิยมเข้ามาสู่สังคมและวิถีชีวิตมนุษย์แล้วย่อมมีผลทำให้ศีลธรรมอันงามของมนุษย์เสื่อมถอยลง

สังคมวัตถุนิยม หมายถึง สังคมที่มีความลุ่มหลงในวัตถุ เห็นคุณค่าของวัตถุมากกว่าคุณค่าทางจิตใจและนิยมที่จะเสพสิ่งที่เป็นวัตถุใหม่ๆ ที่เข้ามาสู่สังคม เช่น การมีรถ มีบ้าน มีเงิน และมีเครื่องอำนวยความสะดวกให้กับตนเอง โดยผู้คนในสังคมได้ให้ความสำคัญกับวัตถุและพยายามที่จะแสวงหาหรือได้มาซึ่งวัตถุโดยไม่ได้คำนึงถึงวิธีการว่าจะถูกต้องหรือไม่

วัตถุนิยมเชิงพุทธ หมายถึง ทักษะของพระพุทธศาสนาที่มีต่อวัตถุในฐานะที่เป็นสิ่งอำนวยความสะดวกหรือทำให้ชีวิตเดินต่อไปได้แต่ไม่ใช่ที่สุดของชีวิต วัตถุเป็นเพียงปัจจัยพื้นฐานที่มนุษย์จะสามารถใช้ไปเพื่อก่อให้เกิดความสุขที่ดีกว่าประณีตกว่า โดยไม่ได้ยึดติดกับวัตถุอยู่เพียงแค่นั้น

หลักคำสอนในการละการยึดติดในวัตถุนิยม หมายถึง หลักคำสอนทั้งทางศาสตร์สมัยใหม่และทางพระพุทธศาสนาเถรวาทที่สอนให้มนุษย์รู้จักการวางท่าทีต่อวัตถุนิยมและการปฏิบัติต่อวัตถุในวิถีทางที่เหมาะสม

๔. ผลการวิจัย

๔.๑ วัตถุนิยมในทัศนะทั่วไป วัตถุนิยมถือเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นสำหรับมนุษย์มาตั้งแต่สมัยดึกดำบรรพ์ เนื่องจากมนุษย์มีความจำเป็นที่จะต้องใช้สอยวัตถุในการดำรงชีวิตอยู่ และมนุษย์ก็มีท่าทีต่อวัตถุในหลายๆ ด้านทั้งในส่วนของการมองวัตถุว่าเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตกับการมองวัตถุว่าเป็นบ่อเกิดของสรรพสิ่งรวมถึงโลกและจักรวาลนี้ ต่อมาเมื่อมนุษย์มี

ความเจริญเพิ่มมากขึ้นมนุษย์ก็มีทำที่ต่อวัตถุในแง่ของการให้คุณค่ากับวัตถุเพิ่มมากขึ้นจากการใช้สอยธรรมดาได้กลายเป็นการเพิ่มคุณค่าเสริมเข้ามาทำให้วัตถุมีคุณค่าในเชิงจริยะใช้เป็นเกณฑ์ในการวัดความเป็นอยู่ของมนุษย์ ทำให้มนุษย์ในยุคต่อมาได้ให้คุณค่าของวัตถุในฐานะที่เป็นสิ่งวัดสถานะทางสังคม จนต่อมาเมื่อถึงยุคปัจจุบันมนุษย์ได้ให้ค่ากับวัตถุมากในฐานะที่เป็นทั้งสิ่งวัดสถานะทางสังคมของมนุษย์และสิ่งที่จำเป็นในการดำรงชีวิต ในสังคมปัจจุบัน สหรัฐอเมริกา แคนาดา และจีนถือว่าเป็นประเทศที่มีสังคมแบบวัตถุนิยมเต็มขั้น ซึ่งผลการวิจัยหลายเรื่องได้ระบุว่า การที่สังคมตกอยู่ในสถานะเป็นสังคมที่เน้นวัตถุย่อมนำให้มนุษย์ในสังคมนั้นกลายเป็นคนไร้จิตวิญญาณและเป็นโรคซึมเศร้าถึงขนาดฆ่าตัวตาย สังคมไทยก็เป็นเช่นนั้นเมื่อรับเอาวัฒนธรรมยุคโลกาภิวัตน์มาแล้วก็ทำให้กลายเป็นสังคมวัตถุนิยมมากขึ้นทำให้ผู้คนในสังคมกลายเป็นนักวัตถุนิยมและท้ายสุดก็ได้ก่อปัญหาอันเนื่องมาจากวัตถุนิยมมากมายจนกลายเป็นปัญหาของสังคม อย่างไรก็ตามในสังคมยุคใหม่ก็ได้มีความพยายามที่จะเสนอแนวทางในการละการยึดติดวัตถุนิยมเอาไว้หลายทาง เช่น การใช้การศึกษา การใช้มาตรการทางสังคม และการใช้มาตรการทางศาสนา เป็นต้น

๔.๒ วัตถุนิยมหรือวัตถุกามในพระพุทธศาสนาเถรวาท สำหรับการศึกษาประเด็นเรื่องวัตถุนิยมหรือวัตถุกามที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาพบว่า พระพุทธศาสนายอมรับว่า วัตถุนิยมมีความสำคัญและจำเป็นแต่กระนั้นพระพุทธศาสนาก็สอนว่าวัตถุนิยมทั้งที่เป็นคุณและที่เป็นโทษรวมถึงการใช้สอยวัตถุจะต้องใช้สอยอย่างมีสติไม่มัวเมาหรือการใช้เพื่อเสริมค่าให้กับชีวิตของตนในสังคม นอกจากนี้พระพุทธศาสนายังได้เสนอแนวทางหรือวิธีในการใช้สอยวัตถุแล้วไม่ถูกวัตถุครอบงำหรือมีอำนาจเหนือตนเองก็คือการมีสติในการพิจารณาเพื่อจะไม่ก่อให้เกิดความหลงและนอกจากนั้นพระพุทธศาสนายังได้สอนให้ใช้หลักธรรมในการละความยึดติดในวัตถุกามโดยหลักธรรมดังต่อไปนี้ คือ (๑) การละความยึดติดในวัตถุกามโดยสติปัญญา (๒) การละความยึดติดในวัตถุกามโดยสมถกรรมฐานและวิปัสสนากรรมฐาน (๓) การละความยึดติดในวัตถุกามโดยการละอุปาทาน คือ การละความยึดมั่นถือมั่น เข้าใจในความเป็นจริงว่า วัตถุต่าง ๆ สักวันก็จะต้องเสื่อมสลาย หรือสูญหายไปในที่สุด (๔) การละความยึดติดในวัตถุกามโดยการให้ทานเพื่อลดความตระหนี่ ไม่กักตุน หรือไม่ปล่อยให้การบริโภควัตถุนั้นเป็นทุกข์ (๕) การละความยึดติดในวัตถุกามโดยรู้จักประมาณในการบริโภค คือ การบริโภคแต่พอควร บริโภคแต่พอดี ไม่มากเกินไปไม่น้อยเกินไป (๖) การละความยึดติดในวัตถุกามโดยสันโดษ คือ การบริโภคอย่างพอเพียง รู้ในความมีของตนไม่บริโภคหรือโหยหาในสิ่งที่เกินตัวหรือเกินรายได้ เป็นต้น (๗) สอนให้เห็นโทษของกามหรือวัตถุกาม ว่าแท้ที่จริงแล้ว หากเราใช้สติในการควบคุมสิ่งที่มากระทบอินทรีย์ทั้งหลายโดยไม่ให้ใจสร้างกิเลสกับสิ่งนั้น เพราะกิเลสที่ปรุงแต่งขึ้นเป็นต้นตอของโทษ ทำให้วัตถุต่าง ๆ กลายเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เกิดอันตรายได้ในภายหลัง (๘) สอนให้เห็นความไม่ยั่งยืนของวัตถุกาม คือ เข้าใจในกฎของธรรมชาติหรือหลักไตรลักษณ์ คือ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ไม่ว่าจะอย่างไรสิ่งของเหล่านั้นก็ย่อมสูญสิ้นไปตามกาลเวลา (๙) สอนให้สำรวมอินทรีย์ ได้แก่ การรู้จักใช้อินทรีย์ ๖ คือ การควบคุมไม่ปรุงแต่งสิ่งที่มากระทบให้เกิดเป็นความอยาก เป็นต้น และ (๑๐)

สอนให้ใช้สอยวัตถุตามหลักวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ คือ การเดินทางสายกลาง หรือ การใช้อย่างพอดีไม่มากเกินไป ไม่น้อยเกินไปนั่นเอง

๔.๓ แนวทางในการบูรณาการหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาเพื่อการละการยึดติดวัตถุนิยม สำหรับการศึกษาการบูรณาการหลักธรรมสำหรับการละการยึดติดในวัตถุ จากการศึกษาพบว่า มีแนวทางที่จะนำหลักธรรมมาบูรณาการเพื่อละการยึดติดในวัตถุนิยมได้ดังต่อไปนี้

๑) บูรณาการการละการยึดติดวัตถุด้วยการใช้หลักสติในการบริโภค เป็นการนำหลักคำสอนเรื่องสติมาปรับใช้ในการพิจารณาแล้วใช้สอยวัตถุโดยมีหลักการพิจารณาใน ๔ ประการ คือ พิจารณาแล้วใช้สอย คือ การมีสติในการพิจารณาว่าปัจจัย ๔ หรือวัตถุนั้นเป็นเพียงสักว่าของที่ใช้เพื่อยังอัตภาพให้เป็นไป ไม่หลงมัวเมาหรือเพื่อความสนุกสนาน พิจารณาแล้วอดกลั้น หมายถึงการพิจารณาถึงสาระของวัตถุแล้วอดกลั้นต่อความอยากที่มีต่อวัตถุนั้นๆ พิจารณาแล้วบรรเทา หมายถึงการพิจารณากิเลสที่เกิดในจิตใจว่ามีอะไรบ้างแล้วเมื่อรู้เรื่องกิเลสแล้วยอมบรรเทาความอยากนั้นได้ และพิจารณาแล้วเว้น หมายถึงการพิจารณาเห็นปัจจัย ๔ หรือวัตถุนั้นว่าบางอย่างสามารถจะอยู่ที่การมีไว้เพื่อประดับเพื่อตกแต่งหรือเพื่อทำให้กิเลส เมื่อทราบเช่นนั้นย่อมละเว้นการติดในวัตถุนั้นเสีย

๒) บูรณาการการละการยึดติดวัตถุด้วยการจัดการวัตถุ ในแง่ของการละการยึดติดวัตถุอีกประการหนึ่งก็คือ การรู้จักการจัดการทรัพย์สินหรือวัตถุให้ดี กล่าวคือ หากบุคคลใดก็ตามที่ไม่สามารถจัดการหรือการบริหารวัตถุแล้วความขาดแคลนวัตถุจะเป็นสิ่งหนึ่งที่ทำให้กลายมาเป็นคนติดวัตถุหรือพึ่งพิงวัตถุในการดำเนินชีวิต เช่น คนที่ไม่รู้จักการทำมาหากินก็จะยากจนเมื่อยากจนก็จะพยายามแสวงหาวัตถุในทางที่ผิดก็คือ การทุจริต หรือการแสวงหาวัตถุมาโดยวิธีการที่ไม่ถูกต้อง ดังนั้นเพื่อป้องกันไม่ให้เป็นคนที่ติดวัตถุหรือเป็นนักวัตถุนิยมสุดโต่งก็จะต้องรู้จักการจัดการบริหารทรัพย์สินด้วยการรู้จักการแสวงหาวัตถุในทางที่ชอบ ตามหลักที่ภิกษุผู้มีกัตถประโยชน์ เมื่อได้ทรัพย์มาแล้วรู้จักการใช้จ่ายตามหลักโภควิภาค หรือ เมื่อมีทรัพย์สินอยู่แล้วก็คุ้มครองรักษาทรัพย์สินนั้นตามหลักกุกกัจจิริฎฐิติธรรม เป็นต้น ซึ่งหลักการจัดการทรัพย์สินนี้ย่อมก่อให้เกิดความมั่นใจในการดำเนินชีวิตไม่ใช่ชีวิตโดยความประมาทอันเป็นเหตุทำให้เกิดความบกพร่องของทรัพย์สินอันจะนำไปสู่การพยายามแสวงหาทรัพย์มาในทางที่ผิดและเป็นผลทำให้เกิดความเดือดร้อนกับสังคม เป็นต้น ดังนั้นวิธีการที่จะทำให้เกิดการติดในวัตถุและหลงใหลกับการใช้ชีวิตไปกับความประมาทในวัตถุนั้นก็จะต้องทำการจัดการบริหารทรัพย์สินให้ดี เป็นต้น

๓) บูรณาการการละการยึดติดวัตถุโดยการพิจารณาความเป็นอนิจจลักษณะ ในการที่จะให้เกิดการละการยึดติดวัตถุอีกประการหนึ่ง คือ การสอนให้ผู้คนในสังคมมองเห็นความไม่เที่ยงของปัจจัย ๔ หรือ วัตถุนั้นว่าไม่ใช่ว่าสิ่งที่ยั่งยืนแน่นอน ความสวยงาม มีค่ามีราคา ความจริงแล้วเป็นเพียงภาพมายา ไม่ใช่สิ่งที่เป็นสาระ ความสวยงามหรือความหรรษานั้นเป็นเพียงสิ่งที่ล่อให้เกิดกิเลสเท่านั้นเองไม่ได้เป็นสาระ เพราะตามหลักไตรลักษณ์ของพระพุทธศาสนานั้นจะพบว่าสรรพสิ่งล้วนตกอยู่ในกฎสามัญลักษณ์ คือ ไม่เที่ยง เป็นทุกข์ และเป็นอนัตตา เมื่อ

พิจารณาให้เห็นสภาพความจริงของวัตถุ เมื่อพิจารณาเห็นดังนั้นก็ย่อมจะสามารถละความยึดติดในวัตถุได้

๔) บูรณาการการละการยึดติดวัตถุโดยการพิจารณาคุณและโทษ เป็นอีกประการหนึ่งของการนำเอาหลักธรรมมาปรับใช้ในการละความยึดติดในวัตถุ คือ การเน้นให้พิจารณาถึงสาระเรื่องคุณ และโทษของวัตถุว่าแท้จริงแล้ววัตถุนั้นมีคุณและโทษอย่างไร เมื่อทราบถึงคุณและโทษแล้วย่อมจะพิจารณาเห็นทางออกว่า ทางออกของสิ่งที่พิจารณาเห็นคุณและโทษนั้นควรเป็นอย่างไร เพราะเมื่อพิจารณาเห็นคุณและโทษแล้วย่อมจะพิจารณาเห็นทางออกของปัญหา คือ การละการยึดมั่นในวัตถุหรือมัวเมาในวัตถุได้

๕) บูรณาการการละการยึดติดวัตถุด้วยการควบคุมเชิงสังคม สำหรับแนวทางการบูรณาการหลักธรรมเพื่อการละการยึดติดในวัตถุอีกประการหนึ่งคือ การใช้มาตรการทางสังคมที่เป็นปัจจัยหลักในการติดวัตถุก็คือการที่มีค่านิยมในวัตถุของสังคมนั้นค่านิยมบางอย่างของสังคมมักเป็นเหตุที่จะทำให้เกิดการยึดติดในวัตถุก็คือเรื่องของอบายมุข และเรื่องของการคบเพื่อน เพราะทั้งอบายมุข และการคบเพื่อนนี้ถือว่าเป็นปัจจัยหลักของการติดในวัตถุมาก เช่น กรณีการคบเพื่อนไฮโซ ติดยี่ห้อแบรนด์เนม หรือสิ่งที่หรูหราย่อมเป็นผลของการโน้มเอียงไปสู่สังคมนั้นๆ ได้ ดังนั้นก็ควรที่จะหลีกเลี่ยงการคบเพื่อนหรือเข้าสังคมนั้นๆ หรือการหลีกเลี่ยงจากการเกี่ยวข้องกับอบายมุขอื่นๆ เช่น การเที่ยวกลางคืน การไปในที่โจโคร เป็นต้นถือว่าเป็นสิ่งที่จะก่อให้เกิดปัญหาในเรื่องของการติดวัตถุและนำความเดือดร้อนมาสู่ตนเองและสังคมได้

นอกจากนั้น การบูรณาการหลักธรรมสำหรับการละการยึดติดในวัตถุนั้นย่อมก่อให้เกิดคุณค่าอยู่ ๒ ประการ คือ (๑) คุณค่าในความไม่ประมาท คือการไม่ประมาทในการดำเนินชีวิตเพราะเมื่อมีสติและใช้ชีวิตให้เป็นไปตามครรลองย่อมไม่ก่อให้เกิดความผิดพลาดในการดำเนินชีวิตได้ (๒) คุณค่าในการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องจากการที่ได้รู้ถึงคุณและโทษของวัตถุแล้วรู้จักการเลือกใช้สิ่งที่ดีจากวัตถุเพื่อให้เกิดประโยชน์กับการดำเนินชีวิตให้ดีที่สุด

๕. สรุป

จากการศึกษาหลักคำสอนในการละการยึดติดวัตถุนิยมเชิงพุทธบูรณาการ มีแนวทางให้เลือกปฏิบัติเพื่อให้ถึงการละการยึดติดแบบบูรณาการได้หลายวิธี ดังนี้

๑) บูรณาการโดยใช้หลักสติในการบริโภคปัจจัย ๔ โดยอาศัยหลักพิจารณา ๔ ประการ คือ ๑.พิจารณาแล้วใช้สอย ๒.พิจารณาแล้วอดกลั้นต่อความอยากที่มีต่อวัตถุนั้นๆ ๓.พิจารณาแล้วบรรเทาความอยาก และ ๔.พิจารณาแล้วเว้นจากความอยากหรือความไม่จำเป็นในการครอบครองนั้น ซึ่งหลักการใช้สตินี้สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการซื้อของ การรับประทานอาหารในชีวิตประจำวันได้อย่างดี

๒) บูรณาการด้วยการจัดการวัตถุ คือ เป็นบริหารการสรรหาและการใช้สอยให้ประหยัดและคุ้มค่ามากที่สุดหรืออาจกล่าวได้ว่าควรบริหารจัดการใช้วัตถุอย่างรู้กาล ไม่ใช้อย่าง

สุรุษสุร่าย เป็นต้น หลักนี้สามารถนำไปใช้กับการจัดสรรทรัพยากรทางธรรมชาติ และ การจัดสรรรายรับรายจ่ายได้ดีเป็นอย่างมาก

๓) บูรณาการการโดยการพิจารณาความเป็นอนิจลักษณะ คือ การสอนให้ผู้คนในสังคมมองเห็นความไม่เที่ยงของปัจจัย ๔ ว่ามันไม่ใช่สิ่งที่เที่ยงแท้แน่นอน ความจริงแล้วเป็นเพียงภาพมายา ไม่ใช่สิ่งที่เป็นสาระ ความสวยงามนั้นเมื่อถึงกาลเวลาก็เสื่อมสลายในที่สุด จากการฝึกพิจารณาสามารถนำไปปรับใช้กับการครอบครองสิ่งของที่รัก หรือมีราคาแพงได้เป็นอย่างดี

๔) บูรณาการการละโดยการพิจารณาคุณและโทษ คือ การมุ่งเน้นให้พิจารณาถึงสาระหรือประโยชน์และโทษที่แท้จริงของวัตถุว่าเป็นอย่างไร และมีความจำเป็นหรือไม่ในการแสวงหามาครอบครอง

๕) บูรณาการการละโดยการควบคุมเชิงสังคม คือ การควบคุมสื่อโฆษณาเพื่อลดการปลุกเร้าให้เกิดความอยาก และ ตัดสินค้าของคนจากราคาของวัตถุนั้นเอง

บรรณานุกรม

- จอร์จ โปริแซร์. **รากฐานปรัชญาวัตถุนิยม**. กลุ่มเพื่อนพ้องในยุโรป, ผู้แปล. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์กอไฟ, ๒๕๒๓.
- จำนงค์ ทองประเสริฐ. **ปรัชญาประยุกต์ชุดอินเดีย**. กรุงเทพมหานคร : เกษมบรรณกิจ, ๒๕๑๔.
- ทองหล่อ วงษ์ธรรมมา. **ปรัชญาอินเดีย**. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๕.
- เดือน คำดี. **พุทธปรัชญา**. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๔.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.
- สุวรรณ เพชรนิล. **ปรัชญาอินเดีย**. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๒๑.
- สมรักษ์ ชัยสิงห์กานานนท์. **รสนิยม : ภาษาในสังคมไทยยุคบริโภคนิยม**. กรุงเทพมหานคร : สถาบันวิจัยสังคมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๔.
- ศศิวรรณ กำลังสินเสริม. “พุทธกระบวนทัศน์ในการดำเนินชีวิตยุคบริโภคนิยม”. **วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐.
- อดิศักดิ์ ทองบุญ. **คู่มืออภิปรัชญา**. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖.
- _____. **ปรัชญาอินเดีย**. กรุงเทพมหานคร : นิลการพิมพ์, ๒๕๓๒.
- _____. **วิเคราะห์อภิปรัชญาในพระพุทธศาสนา**. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒.

Jadunath Sinha. **History of Indian Philosophy Vol. I**. India : Sinha Publishing House, 1998.

Mahatma Gandhi. **End of Development**. Andrew Mclaughlin (Edit), New Delhi : Asian Educational Service, 1998.

